

[Ministeren for skatter og afgifter.]

terligninger af beskattede chokolade- og sukkervarer. Baggrunden for forslaget er fremkomsten af nye mælkeprodukter, som i sammensætning og udseende ligger meget nær afgiftsbelagte chokoladevarer, og som tillige markedsføres som chokoladepålæg o. lign.

Lovforslaget vil ikke medføre nogen ændring i chokoladeafgiftens provenu, der udgør ca. 300 mill. kr. årligt.

Jeg skal herved anbefale lovforslaget til tingets velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til ministeren for offentlige arbejder af Glensgård.

(Forespørgsel nr. III. Anmeldt 17/11 76).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af retsplejeloven. (Behandling af visse sager efter lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v.).

(Lovforslag nr. L 75. Fremsat 19/10 76).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ejler Koch (S):

Det foreliggende forslag til ændring af retsplejeloven er et konsekvensforslag af det tidligere fremsatte forslag til ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring.

I socialdemokratiet har vi den opfattelse, at det må være rigtigt, at den egentlige, materielle diskussion om disse problemer må finde sted i arbejdsmarkedsudvalget, og at vi så i retsudvalget i et vist omfang må tilpasse de nødvendige regler til de resultater, som man når dér.

Jeg ved, at man fra juridisk side og fra andre sider vil kunne rejse mange principielle spørgsmål om betimeligheden af at oprette specialdomstole, og mange andre principielle problemer vil kunne blive rejst. Jeg tror imidlertid, det er fornuftigt i denne sag at tillægge det meget betydelig vægt, at parterne på arbejdsmarkedet lægger afgørende vægt på at få be-

handlingen af disse sager samlet, ikke mindst fordi man påregner, at antallet af disse sager vil blive meget lille. Det er derfor vigtigt, at vi for at nå frem til en nogenlunde ensartet behandling af sagerne får en koncentration af behandlingen. Selv om man måske kunne have visse principielle betænkeligheder, så tror jeg, at vi i retsudvalget må rette os efter de materielle og saglige overvejelser, som skal finde sted i arbejdsmarkedsudvalget, og hvor man i givet fald når til et resultat.

Jeg kan tilsige socialdemokratiets støtte til at gennemføre de nødvendige ændringer i retsplejeloven som konsekvens af de resultater, man når i arbejdsmarkedsudvalget.

Elsebeth Kock-Petersen (V):

I lovforslag nr. L 21 om 30 dages varsling m. v. ved større afskedigelser er der jo en bestemmelse om, at sager, der har betydning for lovens anvendelse, skal behandles ved Københavns byret med lægdommere og ikke ved de lokale retter. Det lovforslag, vi nu har foran os, indeholder de ændringer i retsplejeloven, der er nødvendige, for at en sådan ordning kan gennemføres. Dette forslag må derfor betragtes som værende teknisk, mens det absolut kan diskuteres, om det er en god ordning at lægge alle de sager, jeg nævnte før, ved Københavns byret.

Begrundelsen for, at man vil lægge sagerne ved Københavns byret, er, at man på den ene side vil have en centraliseret behandling, og for på den anden side at få et vist lokalkendskab ind vil man have lægdommere, altså i dette tilfælde repræsentanter for arbejdsmarkedet, til at deltage i behandlingen af disse sager. Det er jo noget, der i øjeblikket diskuteres i arbejdsmarkedsudvalget.

Jeg vil gerne bede justitsministeren om at oplyse, hvilke kommentarer retterne og Den danske Dommerforening har haft til den ordning, der er blevet foreslået her. Vi kan vende tilbage til dette lovforslag senere, når vi nærmere har vurderet selve ordningen, men jeg vil godt sige, at jeg mener, det absolut er på sin plads, at vi også i retsudvalget vurderer de juridiske konsekvenser af den foreslåede ordning.

Kjærulff-Schmidt (FP):

Fremskridtspartiet kan ikke gå ind for dette lovforslag.

Vi finder, det er betænkeligt at gøre en be-

[Kjærulff-Schmidt.]

stemt underret til landsdækkende værning i visse typer af sager. De sager, der er tale om, kræver lokalkendskab, de kræver vidneafhøringer, og det vil også være helt naturligt og rimeligt, at der ved behandlingen af disse sager bliver gode muligheder for, at mennesker, der har interesse for og berøring med sagerne, kan komme til stede i retten og overvære sagernes behandling. Derfor er det ufornuftigt at centrere afgørelserne geografisk til København, så mennesker fra Thy, Sønderjylland, Lolland, eller hvor den virksomhed nu ligger, som der er tale om, skal rejse den lange vej til København for at blive afhørt som vidner eller for at overvære sagens forløb. Vi mener, det må være bedst at holde fast ved retsplejelovens almindelige værningsbestemmelser. Derved undgås også det juridiske eller formalistiske tovtrækkeri, som de foreslåede regler vil medføre, med diskussioner om, hvorvidt særreglerne i § 23 g nu overhovedet skal finde anvendelse eller ikke finde anvendelse på bestemte sager, inden man overhovedet kommer i gang med selve sagsbehandlingen.

Lovforslaget er efter vores opfattelse en overflødig og skadelig gevækst på reglerne om domstolssystemets indretning. Vi finder heller ikke, at der er tale om nogen som helst bedre eller mere ensartet sagsbehandling, blot fordi man gør, som justitsministeren foreslår.

Endelig har vi også kritiske bemærkninger til reglerne om voteringen, men det er så teknisk, at det skal vi komme nærmere ind på under udvalgsarbejdet.

Alt i alt kan vi altså ikke anbefale lovforslaget, men vil underkaste det den kritiske drøftelse, som det fortjener i det eller de udvalg, hvor det nu vil blive nærmere behandlet.

Gudme (RV):

Som det fremgår af fremsættelsestalen, og som det er blevet sagt af tidligere ordførere, så er der jo her tale om et teknisk og proceduremæssigt forslag, som helt og fuldt er afhængigt af, hvordan det går med det hovedforslag, som tidligere har været behandlet her i tinget, og som nu er under videre bearbejdelse i arbejdsmarkedsudvalget.

Hvis dette forslag gennemføres, så kan vi godt være enige i, at der er behov for en vis form for særretter til afgørelse af disse sager. Jeg sagde »en vis form«, for vi kan næppe

være enige i, at det er den form, der er foreslået i dette lovforslag.

Det, vi først og fremmest vender os imod, er tanken om at koncentrere behandlingen i København, således at disse sager, der jo har fuldstændig lige så stor teoretisk mulighed for at opstå et hvilket som helst andet sted i landet end i Storkøbenhavn, kun skal kunne behandles dér. Vi mener, at det er at gå imod den udvikling, der hidtil har været. Tidligere var der en tilbøjelighed til, at et meget stort sagsområde, nemlig skattesagerne, skulle behandles alene i København. Det medførte, at folk på dette som på andre områder måtte rejse fra provinsens fjerneste egne til København for at kunne få dette specialområde behandlet. Det er der nu brudt med, således at skattesager lige så fuldt kan behandles ved vestre som ved østre landsret.

Det er vel sandsynligt, at antallet af sager efter denne bestemmelse vil blive talmæssigt langt mindre end skattesagernes, men det er jo på forhånd umuligt at bedømme, hvilket antal sager der vil kunne blive tale om, og det er på forhånd overordentlig sandsynligt, at når sagerne kommer, bliver det sager med en ret omfattende bevisførelse.

Sager med en ret omfattende bevisførelse betyder, at mange mennesker skal rejse langt, hvis alle de sager skal behandles i København. Derfor var det på forhånd naturligere at spørge, hvis vi skal have særdomstole for disse sager, og det er vi i princippet indstillet på, om det så ikke var bedre at sætte disse særdomstole, hvor sagerne er. Det vil altså i givet fald sige at lade de sagkyndige dommere rejse, i stedet for at sagens parter og vidnerne skal rejse. Det forekommer naturligere, at man lader Muhamed komme til bjerget, i stedet for at bjerget skal komme til Muhamed.

Derfor vil vi gerne, når det overhovedet bliver aktuelt – det forudsætter jo, at man kommer videre med sagens behandling i arbejdsmarkedsudvalget – have lejlighed til at drøfte med justitsministeren, om man ikke kan udforme det på en mere hensigtsmæssig måde, således at det bliver sagkundskaben, der rejser, og parterne bliver dér, hvor de hører hjemme. Men det må vi komme tilbage til, når tiden er moden dertil. Det forudsætter en tilkendegivelse fra arbejdsmarkedsudvalget om, at man dér er ved at afslutte behandlingen af lovforslaget med den følge, at der overhovedet bliver brug for særlige domstole.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil gerne tilslutte mig de ordførere, der har sagt, at dette jo er en sag, der først og fremmest skal tages stilling til i arbejdsmarkedsudvalget.

Socialistisk folkepartis ordfører i arbejdsmarkedsudvalget havde en ret høj grad af skepsis over for selve lovforslaget uden dog at opholde sig netop ved dette specielle punkt i lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring.

Det, der vil være afgørende for vores stillingtagen til det, er, om det overhovedet er muligt at skønne, hvor mange sager der bliver af denne art. Jeg kan forstå, at når man har ønsket denne centralisering af sagsbehandlingen, så er det, fordi man skønner, at der kun vil blive få sager at behandle, men det skal vi i hvert fald have en drøftelse af.

Jeg vil tilslutte mig de ordførere, der har sagt, at behandlingen i retsudvalget ikke haster så meget. Lad os se, hvad arbejdsmarkedsudvalget finder frem til, og lad os så derefter tage stilling i retsudvalget.

Ninn-Hansen (KF):

Forslaget blev jo betegnet som et teknisk forslag, og heri ligger, at det mindre er realiteten end noget rent formelt, der skal drøftes.

Heri er jeg ikke ganske enig. Det er et forslag til ændring af retsplejeloven, og retsplejeloven bygger nu engang her i landet på en række principper, som jeg tror man skal være varsom med at fravige. Jeg kan ikke se, at man kan komme uden om, at dette forslag kun kan opfattes som noget i retning af, at man vil have særdomstole eller specialdomstole til at behandle bestemte sager, og det bygger den danske retsplejelov jo netop ikke på. Den bygger ikke på en opdeling efter emner el. lign., men regner med, at de danske domstole inklusive sø- og handelsretten er kompetente til at behandle sager, af hvad art de end er.

Derfor er det konservative folkeparti betænkeligt ved at fravige dette almindelige princip. Vi mener ikke, at de argumenter, der er fremkommet fra det pågældende udvalg, bør have den virkning, at man får en sådan speciel behandling ved et på forhånd fastsat værneting. Vi mener i øvrigt også, at det vil være upraktisk, som det allerede er nævnt. De argumenter, der er anvendt i dette tilfælde, kunne også anvendes over for en række andre sager og an-

liggender, og så ville vi jo let komme ud i den oprettelse af særdomstole, som vi heldigvis hidtil har undgået i den danske retsplejelov.

Poul H. Møller (KrF):

Som det er fremgået af tidligere ordføreres taler, så er dette lovforslag jo en følgelov, som har det sigte at give en ensartet og hurtig behandling af de af lovforslag nr. L 21 flydende borgerlige sager og straffesager. Heraf følger også bestemmelsen om, at såvel en arbejdsgiverrepræsentant som en lønmodtagerrepræsentant skal medvirke ved sådanne sagers behandling.

Men her foreslås så, at samtlige sager fremtidig skal behandles ved Københavns byret, respektive østre landsret. Det turde da vist på forhånd være givet, at en del sager vil hidrøre fra virksomheder beliggende på Fyn og i Jylland, hvor vi jo som bekendt har en vestre landsret. Jeg synes derfor ikke, det er rimeligt at lægge alle disse sager øst for Store Bælt. Det skulle nok alligevel være muligt at få en ensartet behandling både i København og i Viborg; eventuelt, som hr. Gudme var inde på, kunne man flytte dommersædet ud i den retskreds, hvor konflikten er opstået og skal behandles.

Selv om det forventes, at ændringen af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring kun vil give anledning til få sager, hvad man da også meget må ønske, så vil der dog alligevel blive tale om lange rejser, megen tids-spilde for de parter, som f. eks. skal rejse fra det nordlige Jylland og herover til København, og det må kunne undgås.

Vi vil gerne i kristeligt folkeparti være med til udvalgsbehandlingen, men vi ser med skepsis på dette forslag om ensidigt at lægge behandlingen af disse sager i København.

Jørgen Jensen (DKP):

Som det er sagt af tidligere ordførere, er dette en følge af lovforslag nr. L 21. Ved første behandling af forslag nr. L 21 her i salen gav vi udtryk for, at vi var modstandere af, at dansk lovgivning blev tilrettelagt og bestemt gennem EF, uden at man tog hensyn til de ganske specielle danske forhold. Derfor kan jeg også sige, at vi er meget kølige over for den foreslåede ændring, men hvis man kommer igen med forslag nr. L 21, er det muligvis nødvendigt at gennemføre ændringen.

Jeg er forbavset over nogle af de problemer,

[Jørgen Jensen.]

som trækkes frem her. Man taler om særdomstole. Ja men hvad er arbejdsretten – er det ikke en særdomstol? Her lovgiver man på arbejdsmarkedsområder, og så siger man: ja men vi kan ikke bruge arbejdsretten, vi skal have en særdomstol. Så er der nogle, der er forbavsede og forargede over, at man her skal have en domstol, der skal behandle bestemte sager og give folk en særlig behandling. Ja men er det ikke det, arbejderne får i arbejdsretten? Man taler om at rejse langt. Er der nogen, der har taget hensyn til det, når arbejderne skal slæbes ind for arbejdsretten fra fjerne egne? Man taler om, at man måske skal have megen vidneførsel, og derfor kan man ikke gøre det. Det er rigtigt, at den mulighed har man ikke i arbejdsretten, for dér har man ikke mulighed for at afhøre vidner. Når det altså er arbejderne, det gælder, ja, så er begrænsningen meget stor.

Man taler også om, at denne retsinstans skal have mulighed for at tage hensyn til de specielle forhold på dette område. Jeg vil da godt spørge: vil det betyde, at man bliver frataget appelmuligheder med hensyn til en sådan retsafgørelse? Det er man i arbejdsretten. Dér har man ikke mulighed for appel. Her er man altså bange for en særdomstol. Så kan man vel også sige, at de, der er bange for det, også er bange for, at det skal gå ligesom ved arbejdsretten, hvor der ikke er mulighed for at føre vidner, hvor der ikke er nogen appelmulighed.

Vi er som sagt meget kølige over for denne ændring.

Litten Hansen (VS):

Jeg kan tilslutte mig de mange talere, som har sagt, at de vil afvente arbejdet i arbejdsmarkedsudvalget, fordi det er dér, diskussionen foregår nu, og det er dér, de politiske implikationer med hensyn til dette lovforslag ligger. Vi mener, at der er en vis inkonsekvens i, at man først vil henlægge sagen til en civil domstol og derefter vil gøre det til en særdomstol. Jeg kan tilslutte mig det, som hr. Jørgen Jensen sagde om arbejdsretten.

Vi vil altså afvente, hvad der sker i arbejdsmarkedsudvalget, før vi tager stilling til dette lovforslag.

Justitsministeren (Orla Møller):

Jeg kan vel sammenfatte ordførernes bemærkninger i forbindelse med dette lovforslag

som svingende fra afventning til absolut kølighed over for forslaget.

Det siger sig selv, at hvis det lovforslag, som dette lovforslag har som forudsætning, bliver gennemført, så vil det i hvert fald være nødvendigt at foretage visse tekniske ændringer i retsplejeloven.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om de to hovedproblemer, der har været ført frem.

Der er for det første spørgsmålet om specialdomstolen. Det er klart, at man kan diskutere dette ud fra principielle grunde, og jeg kan i øvrigt godt et langt stykke ad vejen forstå de principielle betænkeligheder og bekymringer, man kan have over for en sådan tanke. Men jeg tror dog alligevel, at man ved nærmere studium af, hvad denne særlige retsinstans nu skal beskæftige sig med, må komme til det resultat, at der her er så specielle forhold, at der er rimelig grund til at sige, at det er en fornuftig udgang på tingene, hvis altså lovforslag nr. L 21 bliver gennemført, sådan som det er fremsat af arbejdsministeren.

Det andet problem er spørgsmålet om, hvorvidt der skal være en retsinstans både i Jylland og i København. Hvis man med nogen rimelighed kunne skønne noget om, hvor mange sager der ville blive, så kunne der måske være baggrund for, at man sagde, at der også skulle være en retsinstans i Jylland. Når man med nogen grund kan hævde, at det er et forholdsvis lille antal sager, det kommer til at dreje sig om, så skal man dog alligevel i den forbindelse overveje, om det virkelig er nødvendigt at have domstole to steder i landet for et så lille antal sager. Jeg kan sige, at begge problemerne har været overvejet.

Fru Elsebeth Kock-Petersen spørger direkte om, hvad der er af kommentarer fra retternes side og fra dommernes side. Jeg skal naturligvis lade den kommentar, der er kommet, tilflyde retsudvalget til brug i dets arbejde. Jeg tror, jeg kan sige forholdsvis kort, at der i denne kommentar fra Den danske Dommerforening i hvert fald er noget af en tilslutning til, at når man skal have en ensartet behandling, så er der også en vis rimelighed i, at man finder frem til en centralisering af sagerne.

Det spørgsmål, som bliver det egentlige og afgørende, er naturligvis, hvor langt man kommer med arbejdsministerens forslag nr. L 21. Jeg finder ikke, der er de store betænkeligheder ved de såkaldt rent tekniske ændringer, der

[Justitsministeren.]

er tale om her, og jeg føler mig overbevist om, at i det øjeblik materialet bliver lagt på retsudvalgets bord, så vil der komme en fornuftig drøftelse ud af tingene, og den er jeg naturligvis parat til at gå ind i.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af retsplejeloven. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægt m. v.).

(Lovforslag nr. L 97. Fremsat 4/11 76).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ejler Koch (S):

Lovforslaget om ændring af retsplejeloven vedrørende efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling er i det allervæsentligste en genfremsættelse af det forslag, som vi havde til første behandling i sidste samling, hvor vi jo ikke nåede til nogen endelig afslutning af arbejdet i retsudvalget. Jeg skal derfor på socialdemokratiets vegne henvise til en række af de betragtninger, jeg fremkom med ved den lejlighed, også til de punkter, hvor jeg mente, der kunne være anledning til at diskutere forslaget mere detaljerede bestemmelser, som nok egner sig bedst til at diskutere i retsudvalget.

Jeg skal ved denne lejlighed nøjes med dels at knytte en enkelt kommentar til den ændring, der er sket i lovforslaget, dels at komme med nogle betragtninger af lidt mere principiel karakter.

Det, vi jo mest diskuterede sidste gang, var spørgsmålet om muligheden for at udelukke en bestemt anklager fra at få en bestemt advokat, en diskussion, som totalt overskyggede de meget klare forbedringer, som lovforslaget indeholder på en lang række andre punkter. Vi hilser med tilfredshed, at ministeren har lyttet

til denne debat og har præciseret de tilfælde, hvor der kan blive tale om udelukkelse af en advokat. Vi kan i det allervæsentligste give tilslutning til de formuleringer, som ministeren nu har fundet frem til.

Det mere principielle er jo, at en lovgivning af denne karakter er en lovgivning, hvor man skal søge at afbalancere en række modstridende hensyn mod hinanden og finde en rimelig og fornuftig balance.

De to hensyn, som primært skal afvejes mod hinanden, er på den ene side spørgsmålet om at sikre politiet en ønskelig effektivitet i opklaringen af forbrydelser, en effektivitet, som vi alle sammen må være interesseret i, for der er vel næppe tvivl om, at en høj opklaringsprocent og et effektivt arbejdende politi er den allerbedste og måske, når det kommer til stykket, den eneste kriminalitetsforebyggende foranstaltning, der har nogen reel virkning. Derfor er det oplagt, at en lovgivning må give politiet de fornødne muligheder for at arbejde effektivt.

På den anden side har vi jo også i et retssamfund hensynet til den enkelte borger, til den enkelte borgers retssikkerhed. Det er helt oplagt, at når der er tale om at foretage indgreb i den enkelte borgers personlige frihed, så må lovgivningen under en eller anden form sikre, at disse indgreb foregår på et helt klart juridisk grundlag. Det betyder, at der må være formuleret relativt klare bestemmelser om, hvornår disse indgreb kan finde sted, og at der må sikres en rimelig og fornuftig domstolskontrol med disse indgreb, der jo forudsætter, at reglerne er rimeligt præciseret i loven. Er reglerne ikke rimeligt præciseret i loven, så er det meget vanskeligt for domstolene reelt at gøre noget ved de indgreb, politiet i givet fald foretager. Derfor er det, vi skal nå frem til, en afvejning af hensynet til et effektivt arbejdende politi og det nødvendige og rigtige hensyn til den enkelte borgers beskyttelse i et retssamfund.

Det er synspunkter, der ikke er dette tings medlemmer fremmede. Det er jo ikke ret længe siden, vi diskuterede kontrollen med edb-registrene, og da var det jo netop et spørgsmål om at sikre den enkelte borgers frihed og den enkelte borgers tryghed mod den offentlige administration. Jeg håber, at de partier, som dengang lagde megen vægt på det enkelte individs retssikkerhed, også i denne sag vil lægge vægt på retssikkerheden for de enkelte borgere, selv om det denne gang er bor-